

Seadme ohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsus

- I. Probleem, sihtrühm ja eesmärk
- II. Hetkeolukord, uuringud ja analüüs
- III. Probleemi võimalikud mitteregulatiivsed lahendused
- IV. Probleemi võimalikud regulatiivsed lahendused
- V. Regulatiivsete võimaluste mõjude eelanalüüs ja mõju olulisus
- VI. Kavandatav õiguslik regulatsioon ja selle väljatöötamise tegevuskava

I Probleem, sihtrühm ja eesmärk

1. Probleemi kirjeldus ja selle tekke põhjus

Olemasolev olukord

Käesolev väljatöötamiskavatsus (edaspidi *VTK*) keskendub seadme ohutuse seaduse (edaspidi *SeOS*) personali kompetentsusega seotud küsimuste lahendamisele. *SeOS*-i kohaselt peab kompetentne isik tundma kasutatava seadme või tehtava seadmetöö eripärasid, oskama identifitseerida, tuvastada ja ennetada seadme, selle kasutamise või seadmetööga kaasnevat ohte ja kasutada ohutustehnilisi võtteid ning vajaduse korral ka auditi protseduure. Kui õigusakt näeb ette kompetentsuse tõendamise, võib isik oma kompetentsust tõendada kutsetunnistusega kutseseaduse (edaspidi *KutS*) tähenduses, sertifitseerimisasutuse antud pädevustunnistusega või muu õigusakti kohase tõendiga.

Seadmete valdkonda kuuluvad erinevad seadmed, sh elektriseadmed, gaasiseadmed, surveadmed, masinad jne. *SeOS*-iga kehtestatakse kompetentsuse nõuded auditi kohustusega seadmetega kokkupuutuvate isikute suhtes, kelleks on seadme vahetu kasutaja, kasutamise järelevalvaja, seadmetööd või auditit tegev isik.

Viimaste aastate jooksul on seadme ohutuse valdkonnas tõstatunud neli suuremat murekohta:

1.1 Elektrivaldkonnas on paralleelne tunnistuste süsteem, kus kompetentsus tõendatakse nii pädevus- kui ka kutsetunnistusega. Paralleelne tunnistuste süsteem on aga praktikas tekitanud palju probleeme, sest erinevad osapooled (ettevõtjad, tööde tellijad, riigihangete korraldajad) ei saa aru, milline pädevus või kutse, millele vastab ja mis õigused on vastava tunnistuse omanikul. Teiste sõnadega puudub enamasti teadmine, et nt kui isikule on väljastatud B pädevusklassi tunnistus, siis millise taseme kutsetunnistus sellele vastab. Samuti on vajakajäämisi elektritööde kvaliteedis, kuivõrd valdkonna pädevus- ja kutsetunnistuste süsteem on killustunud.

Elektrivaldkonna pädevustunnistuste (A, B, B1 ja C) saamiseks on 16 eeldust, lisaks 2 auditi pädevust, ühtne tasemete süsteem aga puudub. Lisaks on enamikus Euroopa Liidu liikmesriikides kasutusel kutsetunnistused. Sellest tulenevalt teeks üleminek elektrivaldkonnas pädevus- ja kutsetunnistuste süsteemilt kutsetunnistustele tööjõuturul liikumise Euroopa Liidu piires lihtsamaks. Erandiks on Põhjamaad, kus elektrivaldkonnas on kasutusel pädevustunnistuste süsteem. Naaberriikide, Soome ja Rootsi, pädevustunnistuste süsteem aga ei tähenda seda, et kehtiva riigisisese õiguse kohaselt Eestis pädevustunnistuse omandanud isik saab selle tunnistuse alusel probleemideta seal tööle asuda.

1.2 Punkti 1.1 jätku probleemina saab elektrivaldkonnas esile tuua välisriigi kutsete tunnustamise. Elektrivaldkonnas on välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamiseks pädev asutus Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (edaspidi *TTJA*). Välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamisel lähtub pädev asutus tunnistuse kehtivusaja seadmisel tähtajast, mille on seadnud tunnistuse väljastanud riigi pädev asutus. See aga tekitab elektrivaldkonnas ebavõrdse olukorra ja annab teatud juhtudel eelise välisriigi kutse omanikule.

Kui Eestis väljastatakse elektrivaldkonnas pädevus- ja kutsetunnistusi viieks või seitsmeks aastaks, siis Soomes väljastatakse tunnistusi tähtajatuna. Kui Soome tunnistusega elektrik soovib Eestis elektritöid teostada, ei pea ta oma tunnistust taastõendama, küll aga peab seda tegema Eestis väljastatud tunnistusega isik iga viie või seitsme aasta tagant. Taastõendamine eeldab ka erialase koolituse läbimist. Seega on elektrivaldkonna turul olukord, kus Eestis väljastatud tunnistusega isikud peavad end koolitama ja täiendama, samal ajal välisriigi kutsetunnistusega isik aga mitte.

1.3 Seadmete valdkonnas, va elektrivaldkond, kui õigusakti kohaselt peab isiku kompetentsus olema tõendatud (auditikohustusega seadmed), võib isik oma kompetentsust tõendada kutse- või pädevustunnistusega või muu õigusakti kohase tõendiga. Kui kutse- ja pädevustunnistuste väljastajatele on SeOS-is ja KutSis ettenähtud konkreetset nõudeid, siis muu õigusakti kohast tõendit saab väljastada ilma konkreetsete sisuliste nõueteta. Lähtuda tuleb üldistest nõuetest, mis tulenevad täiskasvanute koolituse seadusest (edaspidi TäKS). Nii ongi kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katlad, valdkonnas, kus ei ole ei kutse- ega pädevustunnistuse väljastajaid ning vastavat kompetentsust tõendatakse muu õigusakti kohase tõendiga. Järelevalve käigus on aga selgunud, et muu õigusakti kohase tunnistusega isikute kompetentsuses on küsitavusi ning seda tuleks täpsemalt reguleerida.

Lisaks puudub ülevaade TäKS-i alusel tunnistuste väljastajatest ja isikutest, kellele tunnistus väljastatud on.

1.4 Rohepööre on jõudnud kõikidesse eluvaldkondadesse, sh ka sõidukite valdkonda. Üha rohkem võetakse kasutusele hübriid-, elektri- ja gaasiautosid. Kaugel ei ole ka tulevik, millal liikluses leiavad laialdasemat kasutust vesinikuaudod, eriti pikemate vahemaade läbimiseks. 2025. aasta alguse seisuga on Eestis kasutusel ligi 70 000 sõidukit, mis kasutavad ühel või teisel viisil elektrit, gaasi või vesinikku. Hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikuaudode kütusesüsteemid on oma olemuselt ohtlikumad kui ainult bensiini või diislikütust tarbivad sõidukid. Ükski õigusakt täna mootorsõidukite remondi- ja hooldustöödele nõudeid ei kehtesta. MTÜ Autokutseõppe Liit väljastab küll erinevaid kutsetunnistusi transpordivaldkonnas, kuid need on vabatahtlikud.

Hübriid- ja elektriaudodesse paigaldatud akud on kõrgendatud pingega seadmed, seetõttu on nende audode ohutuks remondi- ja hooldustööde jaoks isikul vaja täiendavaid elektrialaseid teadmisi, ei piisa üksnes üldistest autotehnika teadmistest. Sarnaselt vajavad täiendavaid tehnilisi teadmisi gaasiaudode remondi- ja hooldustööde tegijad, sest gaasiaudode kütust hoitakse rõhu all olevates gaasiballoonides. Kütuseelemendiga vesinikuaudod on tehniliselt võttes samuti elektrisõidukid, mis toodavad hapnikust ja vesinikust ise endale elektrit.

Eesti audode remondi- ja hooldustöödega tegelevad ettevõtted ning autoalast haridust pakkuvad õppeasutused on samuti näidanud üles huvi reguleerida hübriid- ja elektriaudode remondi- ja hooldustööde kompetentsuse nõudeid.

Probleemi 1.1. taustateave

SeOS § 10 lg 2 tulenevalt võib *elektrivaldkonnas kompetentsust tõendada kutsetunnistusega KutS tähenduses, sertifitseerimisasutuse antud pädevustunnistusega või muu õigusakti kohase tõendiga*. Sama paragrahvi lõike 3 kohaselt eeldatakse, et isiku kompetentsus on tõendatud, kui tal on vastav kutsetunnistus kutseseaduse tähenduses või sertifitseerimisasutuse antud pädevustunnistus. Isiku kompetentsus loetakse tõendatuks ulatuses, mis vastab talle antud kutsetunnistuse aluseks olnud kutsesstandardis kirjeldatud kutsealale ja -tasemele või pädevustunnistuse andmise aluseks olnud sertifitseerimisskeemiga hõlmatud tegevusele. Elektrivaldkonnas on paralleelne tunnistuste (kutse- ja pädevustunnistused) süsteem, mis on killustunud ja raskesti arusaadav sektoris tegutsevatele osapooltele.

Majandus- ja taristuministri 9. juuli 2015. a määruse nr 88 „Seadme vahetu kasutaja, kasutamise järelevaataja, seadmetööd ja auditit tegeva isiku kompetentsusele ja selle tõendamisele ning sertifitseerimisskeemile esitatavad nõuded“¹ (edaspidi *määrus nr 88*) § 1 lg 1 kohaselt kehtestab määrus *kompetentsuse nõuded auditit kohustusega seadmetega kokkupuutuvate isikute suhtes, kelleks on seadme vahetu kasutaja, kasutamise järelevaataja, seadmetööd või auditit tegev isik*. Samuti kehtestab määrus nr 88 *kompetentsuse nõuded elektritööd ja elektripaigaldise käidutööd tegeva isiku suhtes, kes teeb seda mitte auditit kohustusega seadmel*, välja arvatud isiku suhtes, kes teeb tavaisikule lubatud elektritööd. Määruse 88 § 4 lg 1 p-d 1 ja 2 sätestavad, et isiku kompetentsus peab olema tõendatud elektrivaldkonnas elektripaigaldise käidu ja elektritöö tegevusaladel vastutava isikuna tegutsemisel. Isiku kompetentsus ei pea olema tõendatud SeOS § 7 lg 3 alusel kehtestatud õigusakti kohaselt tavaisikule lubatud elektritöö puhul.

Kokkuvõttes peab isiku kompetentsus olema elektrivaldkonnas tõendatud, kui isik soovib töötada auditit kohustusega elektriseadmega või teha elektritööd ja elektripaigaldise käidutööd mitte auditit kohustusega seadmel. Elektrivaldkond ise on piisavalt keeruline ja lai ning see on samuti üks mõjuv põhjus paljudest, miks valdkonnas võiks kehtida üks tunnistuste süsteem, kus kõikidel osapooltel on lihtne ja arusaadav töötada.

Probleemi 1.2 taustateave

SeOS § 10 lg 5 sätestab, et kui SeOS-ist tulenevalt peab isiku kompetentsus olema tõendatud ning isik on omandanud nõutaval tasemele kompetentsuse välisriigis, kohaldatakse selle tunnustamisele välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seadust² (edaspidi *VKTS*). SeOS-iga reguleeritud kompetentsusele esitatavate nõuete puhul on välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamiseks pädev asutus TTJA. TTJA lähtub välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamisel suuresti VKTS-is sätestatud nõuetest ning määruse nr 88 § 9 lg-st 6, mille kohaselt hariduse ja töökogemuse olemasolu võib tõendada välisriigis omandatud haridust ja töökogemust tõendavate dokumentidega, kui omandatud haridus ja töökogemus vastavad Eestis omandatavale tasemele. Elektrialaseks kõrghariduseks võib lugeda ka enne 2002. aasta 1. juulit omandatud tehnik-elektriku diplomit. SeOS ega ka VKTS ei sea ajalist piirangut kutsekvalifikatsiooni tunnustamisel, mis tähendab, et aluseks tuleb võtta tunnistuse tunnustamisel kehtivusaeg, mille on seadnud tunnistuse väljastanud riik.

Välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise menetluse käigus hinnatakse isiku omandatud välisriigi kutsekvalifikatsiooni vastavust Eestis reguleeritud ametikohal või kutsealal töötamiseks nõutavale kutsekvalifikatsioonile. Võrreldakse välisriigi kutsekvalifikatsiooni Eestis nõutava kutsekvalifikatsiooniga ja otsustatakse välisriigi kutsekvalifikatsiooni omandanud isiku õigus töötada Eestis reguleeritud ametikohal või kutsealal.

Euroopa Liidu üleselt kehtib Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/36/EÜ³ (edaspidi *direktiiv 2005/36/EÜ*), mis on Eesti õigusesse üle võetud VKTS-ga. Direktiiv 2005/36/EÜ reguleerib kõigi liikmesriigi kodanike, sh vabakutseliste suhtes, kes soovivad füüsilisest isikust ettevõtjana või töötajana tegutseda reguleeritud kutsealal teises liikmesriigis kui see, kus nad omandasid oma kutsekvalifikatsiooni.

Küll aga ei sätesta VKTS ega ka direktiiv 2005/36/EÜ võimalust välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamisel seada tähtajalist piirangut, see tähendab, et tähtajatuid tunnistusi tuleb tunnustada ilma tunnistusele kehtivusaega lisamata. Käesolevaga oleme tekitanud olukorra, kus Eestis tunnistuse saanud elektrivaldkonna kompetentsed isikud on tööturul ebavõrdses olukorras ning võrdsed konkurentsi tingimused ei ole tagatud.

¹ RT I, 05.01.2024, 12

² RT I, 10.07.2020, 61

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv [2005/36/EÜ](#), 7. september 2005, kutsekvalifikatsioonide tunnustamise kohta

Probleemi 1.3 taustateave

Liiklusseadus ega selle alusel kehtestatud õigusaktid ei sätesta nõudeid hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikuautode remontijatele. Majandus- ja taristuministri 20. oktoobri 2022. a määruses nr 82 „Mootorsõiduki ja haagise erisüsteemi tehnonõuetele vastavuse kontrollimise nõuded ja kord“⁴ on kehtestatud küll gaasiautode tehnonõuetele vastavuse kontrollimise tingimused ja kord ning nõuded kontrollijatele, kuid remontijate nõudeid viidatud määrus ei käsitle. Kõnealuse määruse eesmärk on perioodiliselt kontrollida potentsiaalselt ohtu kujutava süsteemi nõuetele vastavust. Ka SeOS ei sea nõudeid hübriid-, elektri-, gaasi- vesinikuautode remondi- ja hooldustööde tegijatele. Vastupidi, SeOS § 3 lg 3 kohaselt ei kohaldata SeOS-i transpordivahendile, välja arvatud sellele paigaldatud seade ja paikselt kasutatav seade, nagu torujuhe, köistee ja muu sarnane transpordivahend. ***Seega kehtiv õigus ei kehtesta nõudeid hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikuautode remondi- ja hooldustööde tegijatele.*** On tekkinud olukord, kus alternatiivseid kütuseid kasutatavaid sõidukeid võivad remontida ja hooldada isikud, kellel puuduvad erialased teadmised elektrist või gaasist, et tagada ohutu teenuse osutamine ja hiljem sõiduki kasutamine.

Samas kui samasugust ohtu kujutava elektri- või gaasiseadmega seadmetöö tegija kompetentsus peab olema tõendatud kutse- või pädevustunnistusega.

Probleemi 1.4 taustateave

Kui seadmete valdkonnas peab isiku kompetentsus olema tõendatud, võib isik oma kompetentsust tõendada ka muu õigusakti kohase tõendiga lisaks kutse- ja pädevustunnistusele. Kompetentsuse nõuded on kehtestatud auditi kohustusega seadmete kokkupuutuvate isikute suhtes, kelleks on seadme vahetu kasutaja, kasutamise järelevaataja, seadmetööd või auditit tegev isik.

Seadme vahetu kasutaja kompetentsus peab olema tõendatud kraanade, katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katlad, ja ohtlike ainete veoks ettenähtud veokite puhul. Ohtlike ainete veoks ettenähtud veokite kasutajate kompetentsus on reguleeritud ohtlike veoste rahvusvahelise autoveo Euroopa kokkuleppes (edaspidi ADR). ADR on Eesti õigusesse üle võetud autoveoseadusega⁵. Kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katlad, vahetute kasutajate osas ei ole välja töötatud vastavat kutsestandardit ega ka sertifitseerimisskeemi ehk et kutse andjat ega sertifitseerimisasutust, kes kutse- või pädevustunnistusi väljastaks, ei ole. ***Seega saavad kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katlad, kasutajad kompetentsust tõendada üksnes koolitusasutuse poolt väljastatud vastava tunnistusega.***

SeOS ei kehtesta nõudeid seadmete vahetute kasutajate koolitusele, kui kompetentsust soovitakse tõendada muu õigusakti kohase tõendiga. Sellisel juhul kehtivad üldised TäKS-i nõuded, TäKS-i 2. peatükk sätestab nõuded täienduskoolitusasutuse pidamisele ja 3. peatükk täienduskoolituse läbiviimisele. Täienduskoolituse õppekava koostamisel lähtutakse haridus- ja teadusministri 19. juuni 2015.a määrusest nr 27 „Täienduskoolituse standard“⁶. Seega erialased nõuded kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katlad, vahetutele kasutajatele puuduvad ning need on vaja kehtestada tulevikus.

2. Sihtrühm

Sihtrühmad, keda probleem mõjutab, on eelkõige:

2.1 elektrivaldkonna pädevustunnistusega isikud;

⁴ RT I, 21.06.2023, 4

⁵ RT I, 22.12.2023, 7

⁶ RT I, 11.11.2016, 2

- 2.2 elektrivaldkonna kutse andjad ja personali sertifitseerijad ehk pädevustunnistuse väljastajad;
- 2.3 elektrivaldkonnas tegutsevad ettevõtjad;
- 2.4 elektrivaldkonna välisriigi kutset omavad isikud;
- 2.5 hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikuautode remondi- ja hooldustööde tegijad;
- 2.6 ettevõtjad, kes osutavad hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikuautode remondi- ja hooldustööde teenuseid;
- 2.7 kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katlad, vahetud kasutajad;
- 2.8 koolitusasutused, kes viivad läbi kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katlad, vahetute kasutajate koolitusi.
- 2.9 Järelevalveasutused:
- TTJA, kes teostab järelevalvet SeOS-i nõuete, sh välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise, täitmise nõuete üle.
- Transpordiamet (edaspidi TRAM), kes tulevikus teostaks järelevalvet hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikuautode remondi- ja hooldustööde teenust osutavate ettevõtjate ja kompetentsete isikute üle.

3. Eesmärk ja saavutatava olukorra kirjeldus

3.1 Reguleerida elektrivaldkonna kompetentsetele isikutele kehtestatud nõudeid, tagades seeläbi ühtne ja terviklik süsteem kõikidele seotud osapooltele.

Kehtiva õiguse kohaselt võivad elektrivaldkonnas töötada nii pädevus- kui ka kutsetunnistusega isikud. Praktikas on see tekitanud probleeme, sest erinevad osapooled (ettevõtjad, tööde tellijad, riigihangete korraldajad) ei saa aru, milline pädevus või kutse millele vastab ja mis õigused on vastava tunnistuse omanikul. Puudujääke on ka elektritööde kvaliteedis, kuivõrd valdkonna pädevus- ja kutsetunnistuste süsteem on killustunud.

Eesmärk on tagada elektrivaldkonnas kahelt paralleelselt tunnistuste (kutse- ja pädevustunnistused) süsteemilt ühele, kutsetunnistustele, üleminekul kompetentsetele isikutele võrdsed tingimused tööturule sisenemisel ja ühtsed konkurentsi tingimused sektori ettevõtetele.

3.2 Reguleerida elektrivaldkonna välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamist, eesmärgiga tagada kõikidele tunnistuste omanikele, sõltumata sellest, kas isikule on väljastatud tunnistus Eesti Vabariigis või välisriigis, võrdsed tingimused Eestis nimetatud valdkonnas tegutsemiseks. Kui Soomes väljastatakse elektrivaldkonnas tunnistusi tähtajatuna, siis Eestis seatakse nii kutse- kui ka pädevustunnistuse kehtivusele tähtaeg viis või seitse aastat. Selline olukord paneb Eesti riigis väljastatud kutse- ja pädevustunnistuse omanikud ebavõrdsesse positsiooni, sest tunnistuse kehtivuse ajal tuleb töötada elektrivaldkonnas ja läbida erialane koolitus, et jooksvalt saaksid täidetud tunnistuse taastõendamise tingimused. Samas, kui Soome elektrivaldkonna tunnistuse omanikul sellist kohustust ei ole.

Tulevikus on eesmärk seada elektrivaldkonna välisriigi kutsetunnistuse tunnustamisel tähtaeg viis või seitse aastat, sõltuvalt sellest, millist kutsetaseme tunnustamist taotletakse.

3.3 Välja töötada ja kehtestada nõuded kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katlad, vahetu kasutaja muu õigusakti kohase tõendiga kompetentsuse tõendamiseks. SeOS-i alamaktis sätestada minimaalsed sisulised nõuded, võttes arvesse TäkS-i nõudeid. Peamine eesmärk on tagada kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katlad, isikute piisavad teadmised seadmete käitlemisest, tagades seeläbi kõrgel tasemel ohutuse.

3.4 Välja töötada ja kehtestada nõuded hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikuautode remondi- ja hooldustööde tegijatele eesmärgiga tagada kõrge ohutuse tase nimetatud sõidukite remontimisel

ja hooldamisel ning hilisemal autode kasutamisel. Kehtiva õiguse kohaselt hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikautode remontijate kompetentsusele nõudeid kehtestatud ei ole. See tähendab, et kui eelnimetatud sõidukit ei viida remondi- või hooldustööde teostamiseks autode maaletooja esindaja juurde, ei ole tööde tegijal tihti tootjapoolset juhust ning on suur tõenäosus, et töid ei viida läbi nõuetekohaselt. See aga võib omakorda viia teatud hetkel olukorrani, kus sõiduki remontimine või hooldamine ja edasine kasutamine ei ole ohutu ning ohtu võib sattuda töötegija, auto kasutaja, ümbritsevad inimesed või keskkond. Sõltuvalt kasutatavast alternatiivsest kütuseliigist (nt elekter) kaasnevad selle käitlemisel erinevad ohud, näiteks elektriauto aku on kõrgendatud pingega seade ja vajab täiendavaid erialaseid teadmisi. Seetõttu on nii hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikautode omanike, nende remondi- ja hooldustööde tegijate kui ka laiemalt ohutuse vaatest oluline, et tulevikus oleks kehtestatud üheselt arusaadavad nõuded tööde tegijate kompetentsusele.

Kõigi 4 muudatuse vaates on seadme ohutuse seaduse personali valdkonnas oluline võrdse konkurentsi tingimuse faktor, millega kaasneb ka täiendav õigusselgus.

II. Hetkeolukord, uuringud ja analüüsid

4. Kehtiv regulatsioon, seotud strateegiad ja arengukavad

Vabariigi Valitsuse seaduse § 63 lõige 1 sätestab, et Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium valitsemisalas on riigi majandus- ja ettevõtluspoliitika elluviimine, muuhulgas tööstuse valdkonnas, ning tööstusohutuse korraldamine.

SeOS-i eesmärk on tagada seadmete ja nendega seotud protsesside ohutus.

KutS-s sätestatakse kutsesüsteemi loomise ja toimimise ning haldusjärelevalve alused.

TäKS-is sätestatakse täiskasvanuhariduse valdkonna juhtimise alused, täienduskoolitusasutuse pidamise ja täienduskoolituse läbiviimise nõuded, õppija õigus õppepuhkusele, täienduskoolituse rahastamise alused ning riiklik ja haldusjärelevalve.

VKTS-ga kehtestatakse välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise alused, tingimused ja kord reguleeritud ametikohal või kutsealal töötamiseks või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemiseks. VKTS-i eesmärk on võimaldada välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise kaudu juurdepääs reguleeritud ametikohal või kutsealal töötamisele või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemisele Eestis nõutava kutsekvalifikatsiooniga võrdsetel tingimustel.

Direktiivi 2005/36/EÜ eesmärk on kehtestada kord, mille alusel liikmesriik, kes teeb reguleeritud kutsealal tegutsema hakkamise või sellel tegutsemise oma territooriumil sõltuvalt eriomase kutsekvalifikatsiooni olemisest, peab vastaval kutsealal tegutsema hakkamiseks või sellel tegutsemiseks tunnustama teises liikmesriigis või teistes liikmesriikides saadud kutsekvalifikatsioone, mis lubavad nimetatud kvalifikatsioone omaval isikul seal samal kutsealal töötada.

Haridus- ja Teadusministeeriumi (edaspidi HTM) Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035⁷ eesmärk on, et Eesti inimestel on teadmised, oskused ja hoiakud, mis võimaldavad teostada end

⁷ [Haridusvaldkonna arengukava 2021-2035](#)

isiklikus elus, töös ja ühiskonnas ning toetavad Eesti elu edendamist ja üleilmset säästvat arengut.

HTM-i poolt 2023. aastal tellitud uuring „Kutsesüsteemi rakendumise analüüs“⁸ annab ülevaate kutsesüsteemi hetkeseisust, selle sihtrühmade vajadustest ja kitsaskohtadest ning võrdleb kutsesüsteemi teiste riikide oskuste hindamise ja tunnustamise praktikatega, et toetada kavandatava reformi läbiviimist.

5. Tehtud uuringud

SeOS-i personali valdkonnas ei ole läbi viidud uuringuid, kuid 2021. aastal kirjutas Tallinna Tehnikakõrgkooli tudeng Jessica Must lõputöö teemal „Elektriamiga sõidukite hooldus- ja remonttööde teostamise turu-uuring“⁹. Lõputöö eesmärgiks oli muuhulgas näidata, et elektriamiga autodele ei ole võimalik pakkuda nõuetekohast hooldus- ja remonttööde teostamist väljaspool tehasesüsteemi ning esitati ettepanekud Eesti Autoinseneride Liidule autonduse valdkonna spetsiifika täpsustamiseks, et vähendada elektriamiga autode remondiga seotud tööõnnetuste tekkimise tõenäosust. Analüüsi tulemustest järeldus, et kõikide autotootjate poolt on kehtestatud elektriõhutuse nõuded ning need erinevad sõltuvalt tootjast.

6. Kaasatud osapooled

VTK koostamisel tehti koostööd Kliimaministeeriumi ja TTJA-ga.

III. Probleemi võimalikud mitteregulatiivsed lahendused

7. Kaalutud võimalikud mitteregulatiivsed lahendused

• Puudutatud osapoolte (ettevõtjad ja kompetentsed isikud) teavitamine	JAH
• Rahastuse suurendamine	JAH
• Senise regulatsiooni parem rakendamine	JAH
• Mitte midagi tegemine ehk olemasoleva olukorra säilitamine	JAH

Lisaks VTK-s tehtud regulatiivsetele õigusaktide muutmise ettepanekutele jätkatakse paralleelselt ka puudutatud osapoolte teavitustegevustega.

7.1 Kaalutud võimalike mitteregulatiivsete lahenduste võrdlev analüüs

Kaalutud mitteregulatiivsed lahendused on ettevõtjate ja kompetentsete isikute teavitamine, rahastuse suurendamine, mitte midagi tegemine ehk olemasoleva olukorra säilitamine ning senise regulatsiooni parem rakendamine.

Ettevõtjate ja kompetentsete isikute teadlikkuse suurendamise peamine eesmärk on, et kõik puudutatud osapooled on samas infoväljas ja igapäevatoos lähtutakse ühtsetest reeglitest ning ohutus on kõikidel tasanditel tagatud. Teadlikkuse kasvatamisega tegeleb peamiselt TTJA, kes

⁸ „Kutsesüsteemi rakendumise analüüs“

⁹ Lõputöö „Elektriamiga sõidukite hooldus- ja remonttööde teostamise turu-uuring“

viib iga-aastaselt läbi infopäevi ja teadlikkuse tõstmise üritusi, koostab juhendmaterjale ning igapäevaselt nõustab ettevõtjaid ja kompetentseid isikuid.

Rahastuse suurendamine on seotud järelevalveasutuse ressursi kasvatamisega. See aitab kindlasti kaasa infovahetuse tõhustumisele ja menetlusaegade lühenemisele.

Senise regulatsiooni parem rakendamine hõlmab teadlikkuse tõstmist, järelevalveressursside paremat rakendamist ning toimivate protsesside tõhustamist nii ettevõtjate, kompetentsete isikute kui ka järelevalveasutuste poolt. Samas näitab järelevalvemenetluste statistika, et vaatamata igal aastal läbiviidud menetlustele ja teadlikkuse tõstmise üritustele, ei lähe asjad märgatavalt paremaks. Pigem on näha trendi, et elektri- kui ka kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katlad, valdkonnas ei suudeta tagada kõrgel tasemel ohutust ilma olemasolevat õigust muutmata või uusi nõudeid kehtestamata. Seadmete puhul on tegu kõrgendatud riskitasemega valdkonnaga, kus ohutusnõuete eiramine võib kaasa tuua märkimisväärseid kahjusid nii töötajatele, ettevõtjale, ümbritsevatele inimestele kui ka keskkonnale.

Mitte midagi tegemine ehk olemasoleva olukorra säilitamine tähendab, et jätkatakse samamoodi nagu siiani. Sellisel juhul ei muutu midagi. Ettevõtjad ja kompetentsed isikud toimetavad samamoodi sektoris edasi, tõlgendades reegleid erinevalt või tehes tööd ilma kõiki ohutusnõudeid järgimata. Selle tulemusena võib olla teostatud tööde tulemus puudustega, mittenõuetekohane ja selle tagajärjel võib juhtuda õnnetus. Kõigele lisaks on järelevalveasutused ülekoormatud.

7.2 Järeldus mitteregulatiivse lahenduse sobimatuses

Punktis 7.1 välja toodud lahendused näitavad, et isegi kui kõigi mitteregulatiivsete lahendustega jätkata, siis probleemid ei kao, sest kehtiv regulatsioon ei võimalda tagada kõrget ohutuse taset ja võrdseid konkurentsi tingimusi kõikidele osapooltele.

Seetõttu ei piisa üksnes mitteregulatiivsete meetmete rakendamisest, vaid muuta tuleks ka kehtivat seadusandlust.

IV. Probleemi võimalikud regulatiivsed lahendused

8. Välisriigid, mille regulatiivseid valikuid probleemi lahendamiseks on analüüsitud või on kavas seaduseelnõu koostamisel analüüsida (koos põhjendusega)

Seaduseelnõu koostamisel on plaanis analüüsida lähiriikides kehtestatud nõudeid hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikuautode remondi- ja hooldustööde tegijatele. Riikide valikul võetakse aluseks peamiselt üks kriteerium, et tegu on Eesti naaberriikidega ning nimetatud riikides on sarnane ühiskonnakorraldus ja õigussüsteem. Eelnõu koostamise käigus on plaan tutvuda Soome, Rootsi, Norra, Taani, Läti, Leedu ja Poola hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikuautode remondi- ja hooldustööde tegijatele kehtestatud nõuetega. Võimalik, et osades riikides ei ole samuti see valdkond veel reguleeritud, aga see selgub juba täpsemalt seaduseelnõu koostamise analüüsi käigus.

9. Regulatiivsete võimaluste kirjeldus

Regulatiivsete meetmete osas näeme järgmiseid võimalusi:

9.1 Alates 2031. aasta 1. jaanuarist lubada elektrivaldkonnas tõendada kompetentsust üksnes kutsetunnistusega, tasemed 3-8. Luuakse üks elektrivaldkonna tunnistuste süsteem ning paralleelne tunnistuste (kutse- ja pädevustunnistused) süsteem asendub kutsetunnistustega.

9.2 Seada elektrivaldkonna välisriigi kutsete tunnustamisel maksimaalne kehtivusaeg, võttes aluseks Eesti riigis kehtivad kutsetunnistuste kehtivusajad, tase 3-5 on kutsetunnistuse kehtivusaeg viis aastat ja tase 6-8 seitse aastat. Kehtiva õiguse kohaselt ei ole TTJA-l õigust välisriigi kutsetunnistuse tunnustamisel ajalist piirangut seada ning nii on tekkinud olukord, kus näiteks Soomes elektrivaldkonnas tähtajatu tunnistuse saanud isik saab ilmselge konkurentsieelise Eesti turul tegutsemiseks. Seades välisriigi kutsete tunnustamisel tähtajalise piirangu, tagame kõikidele elektrivaldkonnas tegutsevatele kompetentsetele isikutele võrdsed tingimused sektoris tegutsemiseks.

9.3 Kehtestada nõuded kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katlad, vahetute kasutajate muu õigusakti kohase tõendiga kompetentsuse tõendamiseks. Kui täna väljastatakse kraana vahetule kasutajale tunnistus, ei ole tunnistuse väljastamise aluseks oleval koolitusel sätestatud erialaseid nõudeid sõltuvalt seadme liigist. See aga tekitab olukorra, kus erinevate koolituste tase ja sisu on erinev ning seetõttu on vajalik seada minimaalsed nõuded muu õigusakti kohase tõendiga kompetentsuse tõendamisele.

9.4 Kehtestada kompetentsuse nõuded hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikuautode remondi- ja hooldustööde tegijatele. Kehtiva õiguse kohaselt eraldi nõudeid nimetatud autode kompetentsusele kehtestatud ei ole. Samas on selge, et ohutuse tagamiseks peavad remondi- ja hooldustööde tegijad oleme teadlikud ohtudest ja riskidest, mis auto remondi- ja hooldustööde puhul võivad kaasneda ja erinevad sõltuvalt kasutatavast energialiigist.

10. Regulaatiivsete võimaluste põhiseadusega ning Euroopa Liidu ja rahvusvahelise õigusega määratud raamid

Kavandatavad muudatused on kaudselt läbi VKTS-i seotud direktiivi 2005/36/EÜ normidega.

V. Regulaatiivsete võimaluste mõjude eelanalüüs ja mõju olulisus

Mõjude täpsem hindamine viiakse läbi sõltuvalt valitud lahendustest võimaliku seaduseelnõu koostamise raames.

11. Kavandatavad muudatused ja nende mõjud

Eesmärk on välja töötada eelnõu, millega tehakse vastavad muudatused elektrivaldkonnas kutsetunnistustele üleminekuks ja välisriigi kutsete tunnustamise võrdsustamiseks riigisisese õigusega. Lisaks kehtestatakse nõuded kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katlad, vahetute kasutajate muu õigusakti kohase tõendiga kompetentsuse tõendamiseks. Samuti kehtestatakse nõuded hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikuautode remondi- ja hooldustööde tegijate kompetentsusele.

Eelnõu väljatöötamine algab pärast väljatöötamiskavatsusele saadud tagasiside analüüsimist.

Kavandatavad muudatused avaldavad mõju eelkõige TTJA töökorraldusele. Mõju TRAM-i töökorraldusele on hetkel keeruline hinnata. Seda saab hinnata peale seda, kui on selge, kuidas ja mil määral reguleeritakse hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikuautode remondi- ja hooldustööde tegijate kompetentsuse nõudeid.

Muudatused avaldavad majanduslikku mõju peamiselt elektrivaldkonna ettevõtjatele ja sektoris tegutsevatele kompetentsetele isikutele, samuti kraanade ja katelde, välja arvatud

automaatjuhtimisega katlad, vahetutele kasutajatele ning hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikuautode remondi- ja hooldustöid pakkuvatele ettevõtjatele ja kompetentsetele isikutele.

Muudatused võimaldavad sektoris tegutsevatel ettevõtjatel, kompetentsetel isikutel ja järelevalveasutustel toimetada üheselt mõistetavas õigusruumis. Muudatused loovad võrdsed konkurentsi tingimused nii ettevõtjatele kui ka kompetentsetele isikutele turul tegutsemiseks. Eraldi tuleb rõhutada, et muudatuste tulemusena tagatakse ka nõuetekohase teenuse pakkumine hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikuautode remondi- ja hooldustöödel ning seeläbi on tagatud kõrgel tasemel ohutus.

Muudatused võimaldaksid TTJA-l võrdsete nõuetel alusel tunnustada välisriigi kutsekvalifikatsioone, kokkulepitud tingimustel läbi viia järelevalvet kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katlad, vahetute kasutajate kompetentsuse nõuete üle.

11.1. Kavandatav muudatus 1 – kehtestada elektrivaldkonnas töötavatele kompetentsetele isikutele kutsetunnistuse nõue alates 2031. aasta 1 jaanuarist.

Kui õigusakti kohaselt peab isiku kompetentsus olema tõendatud, võib isik oma kompetentsust tõendada kutsetunnistusega kutseeaduse tähenduses, sertifitseerimisasutuse antud pädevustunnistusega või muu õigusakti kohase tõendiga. Elektrivaldkonnas tõendatakse kompetentsust kas pädevus- või kutsetunnistusega. Paralleelne tunnistuste süsteem on elektrivaldkonnas tekitanud olukorra, kus sektoris tegutsevad ettevõtjad, kompetentsed isikud, riigihangete korraldajad ja teised seotud isikud ei ole ühes infoväljas ning arusaam kehtivatest nõuetest erineb. Puudub selge teadmine, milline pädevus või kutse millele vastab ja mis õigused on vastava tunnistuse omanikul. Teiste sõnadega puudub enamasti teadmine, et nt kui isikule on väljastatud A pädevusklassi tunnistus, siis millise taseme kutsetunnistus sellele vastab. Samuti on vajakajäämisi elektritööde kvaliteedis ja sektori ohutuses, kuivõrd valdkonna pädevus- ja kutsetunnistuste süsteem on killustunud.

Eesti on piisavalt väike riik, millest tulenevalt võiks elektrivaldkonna kompetentsuse tõendamiseks olla üks tunnistuste süsteem, mis on kõikide asjaosaliste jaoks üheselt arusaadav ja millega tagatakse elektritööde kõrge ohutustase projekteerimisest kuni elektripaigaldise kasutusele võtmiseni.

Lisaks on Lääne-Euroopas elektrivaldkonnas kutsetunnistustega kompetentsuse tõendamine rohkem levinud kui pädevustunnistustega, pikemalt punktis 11.2. See on samuti oluline ja mõjuv põhjus, miks on mõistlik üle minna kutsetunnistustele. Pädevustunnistused on vähem levinud ja neid kasutatakse kompetentsuse tõendamiseks naaberriikides, Soomes ja Rootsis. Kutsetunnistuse kuupäeva nõue, 2031. a 1. jaanuar, on tingitud asjaolust, et pädevustunnistusega isikud, kes soovivad edaspidi jätkata töö tegemist samal kutsetasemel, saaksid vajadusel veel ühe korra taotleda pädevustunnistuse ning samal ajal end täiendada või tagasi ülikooli minna.

Tulenevalt eeltoodust ja asjaolust, et kutsesüsteemis on olemas kõik kutsetasemed, otsustatakse elektrivaldkonnas üle minna kutsetunnistustele.

11.1.1. Muudatusega kaasnev majanduslik mõju ettevõtjatele, kompetentsetele isikutele ja pädevus-/kutsetunnistuste väljastajatele (sihtrühmad 2.1-2.3)

Positiivse mõjuna saab välja tuua, et kutsetunnistuste väljastajate (Eesti Elektroenergeetika Selts ja Eesti Elektritööde Ettevõtjate Liit) tulud kasvavad, kuna märgatavalt suureneb

kutsetunnistuste taotlejate arv. Muudatused mõjutaksid vähemal või suuremal määral otseselt suurusjärgus 2900 elektrivaldkonnas pädevustunnistusega töötavat füüsilist isikut.

Samas *negatiivse mõjuna* saab välja tuua paljudele kutsetunnistuste taotlejatele, kes omavad käesolevaga pädevustunnistust, kaasnevad täiendavad kulud, sest kutsetunnistuse taotlemise tasu (100-350 eurot) on kõrgem kui pädevustunnistuse (100-240 eurot) korral. *Negatiivne majanduslik mõju* võib teatud juhtudel kanduda elektrivaldkonna sektori ettevõtjatele, kui nad otsustavad ise tasuda kompetentsete isikute tunnistustega seonduvad kulud.

Teisalt pädevustunnistuste väljastajate (2 ettevõtet) tulud vähenevad ning neile toob muudatus kaasa *negatiivse majandusmõju*.

Summeerides kutsetunnistustele ülemineku mõju elektrivaldkonnas, on *mõju kokkuvõttes positiivne*, sest kaasnev nõuete selgus ja ühtsus ning sektoris töötavate isikute kasvav erialane kompetents toovad kaasa elektriprojektide ja -tööde parema kvaliteedi, mille tulemusena vähenevad kulud, mida tehakse tööde hilisemal ümbertegemisel või parandamisel.

11.2. Kavandatav muudatus 2 – seada elektrivaldkonnas välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamisel tähtajaline piirang, võttes aluseks kutsetunnistuste tasemetel 3-5 viis aastat ja tasemetel 6-8 seitse aastat.

Kehtiv SeOS ega ka VKTS ei reguleeri välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamisel tähtaja seadmist. SeOS sätestab üksnes isiku kompetentsuse tõendamise nõude, kui isiku kompetentsus peab olema tõendatud ning isik on omandanud nõutaval tasemele kompetentsuse välisriigis, kohaldatakse selle tunnustamisele VKTS-i. SeOS-iga reguleeritud kompetentsusele esitatavate nõuete puhul on välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamiseks pädev asutus TTJA. VKTS kehtestab välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise alused, tingimused ja korra reguleeritud ametikohal või kutsealal töötamiseks või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemiseks.

Olukorras, kus elektrivaldkonnas välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamisel ei ole õigust tähtaega seada, saavad Eesti turul töötades eelise nende riikide tunnistustega isikud, kus tunnistusi on väljastatud tähtajatult, nt Soome. Kui Eestis peab elektrivaldkonnas sõltuvalt tasemest taastõendama kutsetunnistust viie või seitsme aasta tagant, siis tähtajatu tunnistuse puhul seda nõuet ei ole. Tähtajatu tunnistuse taotlemine piirdub ühekordse kuluga esmakordsel taotlemisel. Samas kui tähtajalise tunnistuse puhul tuleb läbida enne tunnistuse kehtivuse lõppemist täiendkoolitus ja olla jätkuvalt tegev soovitud kutset taotleval erialal. Nii täiendkoolituse kui ka taastõendamisega kaasneb taotlejale kulu. Täiendkoolituse kulu suurus sõltub koolituse mahust ning kutsetunnistuse taastõendamisega kulu jääb vahemikku 100-300 eurot. Arvestades, et inimene töötab eluea jooksul 40-50 aastat ning kui iga viie või seitsme aasta tagant tuleb läbida täiendkoolitus ja taastõendada kutsetunnistus, kaasnevad sellega märkimisväärsed kulud.

Tulenevalt eeltoodust seatakse elektrivaldkonnas välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamisel sõltuvalt taotletavast tunnustamise tasemest tähtajaline piirang kas viis või seitse aastat.

11.2.1. Muudatusega kaasnev mõju välisriigi kutset omavatele isikutele (sihtrühm 2.4)

Positiivse mõjuna saab elektrivaldkonnas välisriigi kutset omavate isikute osas välja tuua pideva erialase täiendamise ja uute teadmiste omandamise tööea jooksul. Samas *negatiivse mõjuna* kaasneb sellega isikutele märkimisväärne rahaline kulu, kui soovitakse edaspidi Eestis elektrivaldkonnas töötada. Kui praegu tunnustab TTJA aastas umbes 30 välisriigi kutset, siis

muudatuse jõustudes võib tõusta taotlejate arv 100-ni. See on kolmekordne tõus ja sellisel juhul jõuab TTJA-ni ühes kuus 8-9 taotlust.

Summeerides mõju välisriigi kutset omavatele isikutele, kaaluvad kaasnevad kulud positiivse mõju üle ning *kokkuvõttes on mõju negatiivne*. Samas laiem mõju elektrivaldkonnale on positiivne, sest seeläbi paraneb üldine elektritööde kvaliteet.

11.2.2. Muudatusega kaasnev mõju TTJA-le välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamisel (sihtrühm 2.9)

TTJA-le kaasnev mõju on pigem *negatiivne*, sest seades välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamisel välisriigi kutsetele tähtajalise piirangu, võib prognoosida välisriigi kutsete taotluste kasvu ning TTJA töökoormuse kasvu. Samas, kui kompetentsete isikute teadmised käivad ajaga kaasas ja täienevad, kaasneb sellega üldine ohutase tõus elektrivaldkonnas ning pikemas perspektiivis on mõju sektori üleselt positiivne.

11.3. Kavandatav muudatus 3 – kehtestada nõuded kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katlad, vahetute kasutajate kompetentsusele.

Kehtiva SeOS-i kohaselt, kui isiku kompetentsus peab olema tõendatud, võib isik oma kompetentsust tõendada kutsetunnistusega KutS tähenduses, sertifitseerimisasutuse antud pädevustunnistusega või muu õigusakti kohase tõendiga. Eeldatakse, et isiku kompetentsus on tõendatud, kui tal on vastav kutsetunnistus KutS tähenduses või sertifitseerimisasutuse antud pädevustunnistus.

Kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katelde, vahetute kasutajate tunnistuste osas ei ole kutsetunnistuse väljastajat ega sertifitseerimisasutust, kes väljastaks vastavat pädevustunnistust. Seetõttu saavad kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katelde, vahetud kasutajad tõendada oma kompetentsust üksnes muu õigusakti kohase tõendiga. SeOS ei kehtesta nõudeid muu õigusakti kohase tõendiga kompetentsuse tõendamisele, mis tähendab, et lähtuda tuleb Taks-is sätestatud nõuetest. Samas Taks kehtestab üksnes üldised täienduskoolitusasutuse pidamise ja täienduskoolituse läbiviimise nõuded. Taks ei kehtesta koolituse sisulisi nõudeid. See aga on tekitanud olukorra, kus puuduvad nõuded koolituse sisule ning kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katlad, vahetute kasutajate teadmised ja oskused on väga erineval tasemel ning see mõjutab üldist ohutaset. On juhtunud, et kraanade koolituse korraldanud ettevõtte on peale koolituse läbimist väljastanud isikule kutse- või pädevustunnistuse, kuigi sellekohast õigust ettevõttel ei ole. TTJA-ni on sellekohast infot jõudnud 2023. aasta jooksul mitmel korral. Samas võib selliseid tunnistusi olla väljastatud palju rohkem.

Peale seda kui kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katlad, vahetute kasutajate kompetentsuse tõendamisele muu õigusakti kohase tõendiga on kehtestatud nõuded, tuleks nende nõuete alusel väljastatavad tunnistused sisestada ühtsesse andmekogusse. TTJA teostab SeOS-i nõuete täitmise üle järelevalvet, seega oleks kõige mõistlikum lisada tunnistused tarbijakaitse ja tehnilise järelevalve infosüsteemi andmekogusse¹⁰ (edaspidi *TTJA andmekogu*). See aitab TTJA-l parandada ja tõhustada kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katlad, järelevalve teostamist.

Tingituna eeltoodust ja asjaolust, et kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katelde, vahetute kasutajate teadmiste ja oskuste tase on erinev, kehtestatakse nõuded muu õigusakti kohase tõendiga kompetentsuse tõendamisele.

¹⁰ RT I, 05.01.2024, 15

11.3.1. Muudatusega kaasnev mõju kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katlad, vahetutele kasutajatele (sihtrühm 2.7)

Positiivse mõjuna kaasneb kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katlad, vahetutele kasutajatele kompetentsuse nõuete osas õigusselgus. Kaasneb selge ja arusaadav kompetentsuse taotlemise struktuur ning ülevaade koolitusteenuse pakkujatest. *Negatiivse mõjuna* saab välja tuua täiendavalt kaasneva rahakulu. Kompetentsuse nõuete täpsustumisel kaasneb koolitusteenuse pakkujale täiendav aja- ja rahakulu, mis kajastub koolitusteenuse hinnas ning mille maksab lõpuks kinni kompetentsust taotlev isik.

11.3.2. Muudatusega kaasnev mõju koolitusasutustele, kes viivad läbi kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katlad, vahetute kasutajate koolitusi (sihtrühm 2.8)

Positiivse mõjuna saab välja tuua kaasneva õigusselguse koolitusasutustele. Teadaolevalt on Eestis vastavasisulise koolitusteenuse pakkujaid käesoleval ajal ligikaudu 10. Kui kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katlad, vahetute kasutajate kompetentsusele, sh koolituse sisule, kehtestatakse minimaalsed nõuded, on ka koolitusasutustel edaspidi lihtsam ja selgem koolitusi pakkuda. Esialgu kaasneb koolitusasutustele *negatiivse mõjuna* lisatöö pakutavate koolituste ülevaatamise, täiendamise ja muutmise.

Summeerides mõju koolitusasutustele, on mõju igal juhul positiivne, sest kaasnev õigusselgus ja nõuete ühtsus kompenseerivad koolitusteenuse pakkumisega kaasneva rahalise kulu.

11.3.3. Muudatusega kaasnev mõju TTJA-le (sihtrühm 2.9)

Muudatusega kaasneb TTJA töökorraldusele üksnes *positiivne mõju*, sest kompetentsuse nõuete ühtlustamisega tagatakse vastutavate isikute teadmiste ja oskuste ühtlane kõrge tase ning seeläbi kasvab üldine ohutustase kraanade ja katelde valdkonnas. Samuti on TTJA-l lihtsam teostada igapäevast järelevalvetööd, kui kõik puudutatud osapooled on samas infoväljas ja lähtutakse kokku lepitud reeglitest.

11.4. Kavandatav muudatus 4 – kehtestada hübriid-, elektri-, gaasi,- ja vesinikuautode remondi- ja hooldustööde tegijate kompetentsusele nõuded.

Kehtiv õigus ei kehtesta nõudeid hübriid-, elektri-, gaasi,- ja vesinikuautode remondi- ja hooldustööde tegijatele. SeOS-st kohaldatakse seadmele, seadme kasutusele võtmisele ja kasutamisele ning seadmetööle, kui seadmest lähtub oht inimese elule või tervisele, asjale või keskkonnale ning kui selle ohu vältimine ei ole reguleeritud muu õigusaktiga. Küll aga ei sätesta SeOS nõudeid transpordivahendile, välja arvatud sellele paigaldatud seadmele ja paikselt kasutatavale seadmele, nagu torujuhe, köistee ja muu sarnane transpordivahend. On tekkinud olukord, kus Eestis on registreeritud ligi 70 000 sõidukit (tabel), mis kasutavad ühel või teisel viisil kütusena elektrit, gaasi või vesinikku.

Tabel Eestis registreeritud sõidukid kütuse liigi järgi seisuga 1. jaanuar 2025.a.

Kütuse liik	Sõidukite arv
Bensiin-CNG	2170
Bensiin-CNG-Elekter	1
Bensiin-CNG-Etanool	6
Bensiin-CNG-LPG	3
Bensiin-Elekter	38 857
Bensiin-Elekter-Etanool	2
Bensiin-Elekter-LPG	908

Bensiin-Elekter (laetav)	5009
Bensiin-Elekter (laetav)-LPG	7
CNG	2873
CNG-LPG	16
Diislikütus-Elekter	9710
Diislikütus-Elekter (laetav)	598
Elekter	8388
Elekter-Vesinik	11
Kokku	68 559

See aga tähendab ka, et nende sõidukite remondi- ja hooldustööde tegijad peavad omama spetsiaalseid erialaseid teadmisi, ei piisa üksnes sise põlemismootoriga sõidukeid puudutavast informatsioonist. Seetõttu on eriti oluline ennekõike ohutuse vaatest, et sõidukite remondi- ja hooldustööde tegijad oleksid teadlikud ja omaksid teadmisi eri kütuseliikidega sõidukite erinevuste kohta. Käesoleval hetkel töötavad hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikuautode erialaste teadmistega isikud autode maaletoojate esindustes. Levinud on praktika, kus autode tootjad jagavad remondi- ja hooldustööde informatsiooni tasuta nimetatud sõidukite maaletoojatele ja edasimüüjatele ning tasu eest teistele sõidukite remondi- ja hooldusteenust pakkuvatele ettevõtetele. Mis aga tekitab olukorra, kus suure osani autoremonditöökodadest see info ei jõua ning kuna seadus ei sätesta samuti nõudeid, on suur hulk hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikuautode remondi- ja hooldustööde tegijaid, kellel puuduvad vastavad teadmised nõuetekohase teenuse pakkumiseks.

Tulenevalt eeltoodust kehtestada kompetentsuse nõuded hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikuautode remondi- ja hooldustööde tegijatele eesmärgiga tagada kõrge ohutustase sõidukite kasutamisel ning remondi- ja hooldustööde tegemisel.

11.4.1. Muudatusega kaasnev mõju ettevõtjatele, kes osutavad hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikuautode remondi- ja hooldustööde teenust ning mõju eelnimetatud tööde tegijatele (kompetentsed isikud) (sihtrühmad 2.5-2.6)

Positiivse mõjuna kaasneb ettevõtjatele kui ka kompetentsetele isikutele nõuete ja kohustuste osas õigusselgus, mis peaks edaspidi märkimisväärselt lihtsustama hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikuautode remondi- ja hooldustööde teostamist. *Negatiivse mõjuna* kaasneb mõlemale sihtrühmale täiendav rahaline kulu. Kompetentsetel isikutel tuleb end koolitada ning omandada vastav kutse, kutseeksami sooritamisega kaasneb kulu. Ettevõtjad peavad nõuetekohase teenuse osutamiseks tagama ajakohased materjalid ja vahendid eri kütuse liikidega sõidukite remondi- ja hooldustööde teostamise kohta, millega kaasneb samuti rahaline kulu. 2023. aastal tegutses Statistikaameti andmetel mootorsõidukite remondi- ja hooldustöödega suurusjärgus 2800 ettevõtet.

Summeerides mõju hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikuautode ettevõtjatele ja kompetentsetele isikutele, on mõju pigem positiivne, kuna kaasnevad kulud ei kaalu üles kaasnevat õigusselgust, kvaliteetse teenuse osutamist ja laiemalt ohutustaseme märkimisväärsset tõusu.

11.4.2. Muudatusega kaasnev mõju Transpordiametile (sihtrühm 2.9)

Positiivse mõjuna saab välja tuua üldise ohutustaseme kasvu, kui autode remondi- ja hooldustööde teenust osutavad teadmiste ja oskustega isikud, sest viimastel aastatel on sagenenud õnnetused hübriid-, elektri- ja gaasiautodega.

Negatiivse mõjuna kaasneb TA-le teatav töökoormuse kasv, kuna hetkel ei ole hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikuautode remondi- ja hooldustööde tegijatele kompetentsuse nõudeid kehtestatud. Samas ei tähenda muudatuse tegemine, et TA peaks hakkama teostama lauskontrolle, pigem on järelevalve riskihinnangu põhine. Järelevalvet on kindlasti lihtsam ja tõhusam teostada, kui on kehtestatud ühtsed nõuded, mis on kõikidele osapooltele üheselt arusaadavad.

12. Muudatuste koondmõju ettevõtete ja/või kodanike halduskoormusele

Muudatusega 11.1 kaasneb nii kutsetunnistuse väljastajatele kui ka kompetentsetele isikutele (pädevustunnistusega isikud) täiendav halduskoormus. Kutsetunnistustele üleminekul peavad pädevustunnistusega isikud end kurssi viima muutuvate nõuetega. Kutsetunnistuste väljastajatele kaasneb märkimisväärne halduskoormus, kuna kasvab kutsetunnistuste taotluste arv.

Muudatusega 11.2 kaasneb elektrivaldkonna välisriigi tähtajatut kutset omavatele isikutele Eestis tegutsedes täiendav halduskoormus. Välisriigi tähtajatut kutset omavad isikud peavad sõltuvalt kutsetasemest laskma viie või seitsme aasta järel oma kutset tunnustada. See eeldab aga pidevat erialast täiendamist ja uute teadmiste omandamist.

Muudatusega 11.3 kaasneb nii kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katlad, vahetutele kasutajatele kui ka koolitusasutustele, kes nimetatud kompetentside osas koolitusteenust pakuvad täiendav halduskoormus. Koolitusteenuse osutajad peavad ajakohastama ja sisustama koolituse struktuuri ja sisu. Kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katlad, vahetud kasutajad peavad end kurssi viima uute kompetentsuse nõuetega.

Muudatusega 11.4 kaasneb täiendav halduskoormus ettevõtjatele, kes hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikuautode remondi- ja hooldustööde teenust pakuvad kui ka mõju kompetentsetele isikutele, kes töid teostavad. Ühtlasi tuleb ettevõtetel ja kompetentsetel isikutel end kurssi viia uute nõuetega, mis hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikuautode remondi- ja hooldustööde tegemisele kehtestatakse, ning see mõju on märkimisväärne.

13. Muudatuste rakendamisega seotud riigi ja kohalike omavalitsusüksuste (edaspidi KOV) eeldatavad kulud ja tulud

Muudatuse 11.1 rakendamine ei too riigile ega KOV-le kaasa täiendavaid tulusid ega kulusid, kuna muudatus puudutab üleminekut elektrivaldkonna kompetentsete isikute paralleelselt tunnistuste süsteemilt kutsetunnistuste süsteemile.

Muudatuse 11.2 rakendamine ei too kaasa täiendavaid tulusid ega kulusid KOV-le. Küll aga kasvavad riigi tulud välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamisel kehtivusaja seadmisega, sest välisriigi tähtajatut kutset tuleb edaspidi tunnustada teatud aja (viis või seitse aastat) möödudes. Kui praegu tunnustab TTJA aastas u 30 välisriigi kutset, siis muudatuse jõustudes võib tõusta taotlejate arv 100-ni. Välisriigi kutse tunnustamise eest tasutakse riigilõivu, mille suurus on 130 eurot. Seega riigi tulud kasvavad.

Muudatuse 11.3 rakendamine ei too kaasa tulusid ega kulusid KOV-le. Muudatuse rakendamine võib kaasa tuua teatavaid kulusid riigile, kui kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katelde, vahetute kasutajate tunnistusi soovitakse sisestada järelevalve teostamise lihtsustamise eesmärgil TTJA andmekogusse. Sellisel juhul kaasneksid riigile teatavad kulud andmekogu arendamisel.

Muudatuse 11.4 rakendamine ei too riigile ega kohalikule omavalitsusele kaasa täiendavaid tulusid ega kulusid, sest muudatusega kehtestatakse kompetentsuse nõuded isikutele, kes teostavad hübriid-, elektri-, gaasi- ja vesinikuautode remondi- ja hooldustöid. Eeldada võib, et kompetentsetele isikutele hakatakse tulevikus väljastama kutsetunnistusi või osakutseid ning sellekohased tehnilised lahendused on käesoleval hetkel Kutsekojal juba olemasolevas andmekogus välja töötatud.

Järelevalvekohustuste muutmisel ja lisandumisel arvestatakse juba olemasolevate tööjõuressurssidega ja täiendavaid tööjõukulusid ette ei nähta.

14. Edasine mõjude analüüs

VI. Kavandatav õiguslik regulatsioon ja selle väljatöötamise tegevuskava

15. Valitavad lahendused		
<ol style="list-style-type: none"> Kehtestada elektrivaldkonnas töötavatele kompetentsetele isikutele üksnes kutsetunnistuse nõue alates 2031. aasta 1. jaanuarist. Välisriigi kutsequalifikatsiooni tunnustamisel elektrivaldkonnas tähtajalise piirangu seadmine, võttes aluseks kutsetunnistuste tasemetel 3-5 viis aastat ja tasemetel 6-8 seitse aastat. Kompetentsuse nõuete kehtestamine kraanade ja katelde, välja arvatud automaatjuhtimisega katlad, vahetutele kasutajatele. Kompetentsuse nõuete kehtestamine hübriid-, elektri-, gaasi-, ja vesinikuautode remondi- ja hooldustööde tegijatele. 		
15.1. Töötatakse välja uus tervikseadus		15.2. Muudatused tehakse senise seaduse struktuuris <i>JAH</i>
15.3 Selgitus	Seadmete, sh elektrivaldkonda, personali kompetentsuse nõuded on reguleeritud seadme ohutuse seaduse 3. peatükis, mistõttu ei ole uue seaduse väljatöötamine vajalik.	
16. Puudutatud ja muudetavad õigusaktid		
Muudatused 1-4 eeldavad seadme ohutuse seaduse muutmist ja täiendamist.		
17. Edasine kaasamise plaan – keda, millal ja kuidas kaasatakse		
<p>VTK edastatakse arvamuse avaldamiseks ja kooskõlastamiseks Haridus- ja Teadusministeeriumile, Kliimaministeeriumile, Siseministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Justiitsministeeriumile, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile, Päästeametile, Transpordiametile, SA-le Kutsekoda, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Eesti Väike- ja Keskmiste Suurusega Ettevõtjate Assotsiatsioonile, Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Eesti Elektritööde Ettevõtjate Liidule, Eesti Elektroenergeetika Seltsile, Autoettevõtete Liidule, Eesti Autoinseneride Liidule, Autode Müügi- ja Teenindustevõtete Eesti Liidule, Eesti Masinatööstuse Liidule, E-Katedraal Koolituskeskus OÜ-le, A1koolitus.ee OÜ-le, Oskuskoolitus OÜ-le, Juunika Koolitus OÜ-le, TK Täienduskeskus OÜ-le, Gaasikasutuskoolituse OÜ-le, Inspecta Estonia OÜ-le ja MHV Elektrikontroll OÜ-le.</p>		
18. Põhjaliku mõjuanalüüsi toimumise aeg		
Täiendav mõjude hindamine viiakse läbi vastavalt vajadusele eelnõu koostamise raames.		

19. Eeldatav kontseptsiooni (HÕNTE § 1 lg 3) valmimise ja kooskõlastamisele saatmise aeg (kui järgmise sammuna koostatakse eelnõu kontseptsioon)	Eelnõu õiguslikke valikuid kajastavat kontseptsiooni ei koostata.
20. Eeldatav eelnõu avaliku konsultatsiooni ja kooskõlastamise aeg	I kvartal 2025
21. Õigusakti eeldatav jõustumise aeg	IV kvartal 2025
22. Vastutava ametniku nimi ja kontaktandmed	Merike Ring Merike.Ring@mkm.ee